

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА СКЛАДОВИХ ПРОЦЕСУ МОНІТОРИНГУ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

УДК 336.774

Орда В.А., студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Кредитні операції банківської установи є основним джерелом її доходів. Проте висока дохідність банківської діяльності завжди супроводжується підвищеними кредитними ризиками. Тому дослідження сутності та природи кредитних ризиків банку є актуальним та вимагає підвищеної уваги до їх регулювання особливо в кризових умовах функціонування економічної системи країни.

Дослідженню кредитних ризиків і методів управління ними присвячено праці багатьох вітчизняних і закордонних науковців та практиків, зокрема таких як: Н. Внукової [1], І. Балабанова [2], О. Штаєр [3], Р. Тиркалора [4], В. Грушка [5], С. Ачкасової [6], В. Коваленка [7], Л. Батракова [8], Л. Слободи [9], О. Стешенко [10] Дж. Синки [11], В. Шелудька [12], Г. Антонюка [13], А. Пересади [14] та ін. Проте процес моніторингу кредитного ризику банку є недостатньо вивченим та потребує подальшого вивчення.

Метою статті є визначення сутності та складових процесу моніторингу кредитного ризику банку.

Результати аналізу законодавчо–нормативних актів [15,16] дозволили виокремити два підходи до тлумачення сутності поняття «кредитний ризик».

Так відповідно до [15] кредитний ризик трактується як ризик невиконання позичальником зобов'язань за кредитними операціями банку, тобто ризик того, що сплата відсотків та основної суми боргу здійснюватиметься з відхиленням від умов кредитної угоди або взагалі не буде проводитися.

Дещо ширше визначення кредитних ризиків наведене у [16], де кредитний ризик тлумачиться як наявний або потенційний ризик для

надходжень та капіталу, що виникає через неспроможність сторони, яка взяла на себе зобов'язання виконати умови фінансової угоди з банком.

На думку автора, обидва визначення вказують на імовірнісний характер досліджуваного явища, проте на об'єкт, що є потенційним джерелом ризику, вказано лише у [15].

Такі ж ознаки досліджуваного поняття зазначаються й у роботах науковців (табл. 1 – розроблено автором за [10 – 14]).

Таблиця 1

Аналіз сутності поняття «кредитний ризик»

Визначення поняття	Джерело
Це ризик несплати у визначений строк основного боргу і процентів по позичках, який може призвести до негативного впливу на капітал та/або надходження банку	Стешенко О.Д. [10]
Ймовірність неповернення взятої позичальником позички	Синки Дж. [11]
Ризик несплати позичальником основного боргу та процентів за ним	Шелудько В. М. [12]
Кредитний ризик є невизначеністю щодо повного та своєчасного виконання позичальником своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди	Антонюк Г.М. [13]
Кредитний ризик може бути визначений як невпевненість кредитора в тому, що боржник буде в змозі і матиме намір виконати свої зобов'язання відповідно до строків та умов кредитної угоди	Пересада А. А. [14]

Враховуючи подані в табл. 1 визначення та з огляду на нормативно–правове трактування досліджуваного поняття, автор під кредитним ризиком розуміє можливість втрати банком частини своїх коштів в наслідок того, що позичальник не матиме змоги частково або у повному обсязі та у певний термін сплатити основну частину борг та відсотки по ньому.

Як видно з табл. 1, досліджуваний вид ризику безпосередньо пов'язаний з процесом кредитування, а отже може бути класифікований на індивідуальний ризик, тобто ризик індивідуального позичальника, та на сукупний кредитний ризик (ризик за загальним кредитним портфелем банку) (рис. 1 – побудовано автором за [16]).

Рис. 1. Класифікація кредитного ризику за носієм ризику

Отже, виходячи з рис. 1 та табл. 1, слід зауважити, що банк має контролювати динаміку як індивідуального, так й портфельного ризику. Такий контроль може здійснюватися через процес моніторингу, тобто за допомогою комплексу організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичне спостереження за рівнем та тенденціями кредитного ризику.

Необхідно виділити такі компоненти системи моніторингу кредитного ризику: моніторинг ризику продукту і моніторинг ризику позичальника.

З огляду на сутність процесу моніторингу відслідковуванню мають підлягати такі характеристики процесу кредитування.

За компонентом ризику продукту фіксації підлягають: розмір процентної маржі за кожним кредитним продуктом; обов'язковий норматив кредитного ризик; співвідношення обсягу кредитів і внесків; стан диверсифікації кредитного портфеля в розрізі окремих продуктів; ліміти видачі кредитів; рівень простроченої заборгованості.

За компонентом ризику позичальника фіксації підлягають: рівень його кредитоспроможності за раніше виданими кредитами; стан дотримання лімітів кредитного ризику на одного чи групу пов'язаних між собою позичальників; рівень диверсифікації позичальників за видом діяльності, галузевою та територіальною ознакою, а також цільове використання наданих кредитів і коштів клієнта після видачі кредиту; ступінь диференціації відсоткової маржі; стан забезпечення кредиту.

Таким чином, враховуючи особливості розвитку банківської системи України, необхідно відзначити, що кредитування залишається основною операцією для банків, а тому кредитний ризик є домінуючим серед інших банківських ризиків. Задля запобігання кредитного ризику банки мають організувати процес його моніторингу, який за своїм компонентним складом повинен включати моніторинг продукту та моніторинг позичальника. При формуванні системи моніторингу кредитного ризику, а кожний компонент має базувати на методичному забезпеченні відстеження динаміки характеристик кредитного процесу, у чому й полягає подальший напрямок дослідження за означеною проблематикою.

Література

1. Внукова Н. М. Управління ризиками кредитування в банку [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, А. Ю. Меньшова – Режим доступу : http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2009_1/R1/12.pdf
2. Балабанова И.Т. Банки и банковское дело : уч. пособие / И.Т. Баланова. – СПб. : Питер, 2013. – 256 с.
3. Штаєр О. М. Управління кредитними ризиками банку / О. М. Штаєр // Розвиток європейського простору очима молоді: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів. – Харків : «НТМТ», 2015. – 292-297
4. Тиркало Р. І. Банківська справа [Текст] : навч. посіб. / Р. І. Тиркало ; за ред. проф. Тиркало Р. І. – Тернопіль : Карт бланш, 2010. – 314 с. – (Серія “Банки і біржі”).
5. Грушко В. І. Фінансові ризики: навч. пос. / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. – Житомир : ЖІТІ, 2011. – 188 с.
6. Ачкасова С.А. Обґрунтування теоретичних підходів до визначення сутності кредитного ризику банку / С . А. Ачкасова // Сталий розвиток економіки . – №1. – 2015. – 263-269.
7. Коваленко В. В. Обґрунтування підходів і показників оцінки кредитного ризику / В. В. Коваленко // Проблеми і перспективи розвитку

банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : Мрія–1 ЛТД; УАБС, 2010. – С. 65–72.

8. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка / Л. Г. Батракова. – М. : Логос, 2010. – 342 с.

9. Слобода Л.Я. Класифікація та характеристика чинників кредитних ризиків банківських установ: підручник / Л. Я. Слобода // Регіональна економіка, 2011. – С. 185–193

10. Стешенко О.Д. Управління кредитним ризиком комерційного банку / О.Д. Стешенко, А.П. Нікітенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 328-330.

11. Синки Дж. Управление финансами в коммерческих банках : под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера / Дж. Синки. – М : Catallaxy, 1994. – 820 с.

12. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник / В. М. Шелудько . – К. : Знання, 2012. – 535 с.

13. Антонюк Г. Управління кредитним ризиком в банківській діяльності // Наукові записки. – 2013. – № 15. – С. 48–53.

14. Пересада А. А. Інвестиційне кредитування / А. А. Пересада, Т. В. Майорова : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2012. – 271 с.

15. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

16. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова правління Національного Банку України від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>

17. Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління : монографія / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2013. – 450 с.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

І. Б. Медведєва

Опубліковано в авторській редакції